herpy

ORMEØGLER

Checkerboard Worm Lizard

Trogonophis wiegmanni

Trogonophis wiegmanni er en lille, benløs ormeøgle fra Marokko, Algeriet og Tunesien, der lever hele livet nedgravet i sandet jord og under sten. Dyret er 12-18 cm fra snude til kloak, har en kort, kegleformet hale og et skakternet mønster. Arten føder levende unger og kræver en dyb, let fugtig bund, jævn varme nedefra og ro. Der findes kun lidt viden om pasningen.

Familie: Trogonophidae Udgivet 17. november 2026

SPECIFIKATIONER

DYRET

Voksenstørrelse	**12-18 cm** snude-kloak-længde
Levetid	**5-10 år**
Aktiv	**Dag**
Levevis	**Gravende**
Biotop	**Halvørken og tempereret skov og eng**
Sværhedsgrad	**Ekspert**

PASNING

Min. terrarie	**40 × 30 × 30 cm** L × B × H til 2 voksne dyr
Temperatur, dag	**20-25 °C**
Temperatur, nat	**15-20 °C**
Luftfugtighed	**50-70 %**
Vand	**Ingen vandskål**
UVB	**Ikke nødvendig**
Kost	**Insekter og orme/snegle**
Holdes	**Enkeltvis eller parvis**

AVL

Formering	**Levendefødende**
Kønsmoden	**30 mdr.**
Kuldstørrelse	**2-5 unger**
Kuld pr. år	**1**
Drægtighed	**120-150 dage**

BESKYTTELSE OG PAPIRER

CITES	**Ikke omfattet**
EU-bilag	**Ikke omfattet**
IUCN	**Ikke truet (LC)**

Arten står hverken på CITES-listerne eller i EU's forordning 338/97, så der kræves ingen CITES-papirer. Arten er ikke blandt de dyr, som private ikke må holde i Danmark (BEK nr. 1261 af 17.11.2015). Spørg sælger om dyrets oprindelse.

Om arten

Trogonophis wiegmanni er en ormeøgle i familien Trogonophidae og den eneste nulevende art i slægten *Trogonophis*. Ormeøgler (Amphisbaenia) er benløse, ormeformede øgler, der er tilpasset et liv under jorden. Kroppen er cylindrisk, ringdelt og kort og tyk i forhold til andre benløse øgler, med nedsunkne sidelinjer. Hovedet er afrundet og lidt fladtrykt, snuden stikker let frem, næseborene vender fremad, og der er ingen ydre ører. Halen er kort og kegleformet og kan ikke kastes af. Hverken hanner eller hunner har præanale porer.

Voksne dyr er typisk 12-18 cm fra snude til kloak, i gennemsnit omkring 14-15 cm, og de største angives til 24 cm. Halen er kun omkring 1 cm. Kønnene har samme størrelse. Vægten er ikke dokumenteret. Tegningen er et skakternet mønster af mørke og lyse felter. Nominatformen *T. w. wiegmanni* har en bleg gul grundfarve, mens *T. w. elegans* har en grå-hvid eller lyserød grundfarve.

Slægten adskilles fra den beslægtede slægt *Blanus* på, at *Trogonophis* mangler præanale porer, har næseboret i et eget næseskjold og en kort, kegleformet hale, hvor *Blanus* har en længere hale, der først smalner af mod spidsen. Genetiske undersøgelser har vist tre skjulte arter inden for *T. wiegmanni*, men de er endnu ikke beskrevet. Slægtsnavnet kommer af græsk trogon, "gnaver", og ophis, "slange", og artsnavnet hædrer den tyske zoolog Arend Friedrich August Wiegmann.

Udbredelse og levested

Trogonophis wiegmanni findes i det nordvestlige Afrika: i Marokko, det nordlige Algeriet og det vestlige og centrale Tunesien. Arten findes også på Chafarinas-øerne ud for Marokkos kyst, som politisk hører til Spanien. Underarten *T. w. elegans* lever i Marokko, og *T. w. wiegmanni* i resten af udbredelsen.

Arten forekommer fra havniveau op til omkring 1.900 m.

> **Oprindelig udbredelse:** Marokko, Algeriet og Tunesien.

LEVESTED

Trogonophis wiegmanni lever i middelhavsklima: i krat, egeskov og skov af eg og ene, i steppe, på sandede pletter uden bevoksning, i græsland og på dyrket land. Dyrene bor i sandet, løs jord under et lag løv og ligger under sten, hvor jorden er fugtig og byttedyrene er talrige. Arten lever hele livet under jorden og kommer kun sjældent op til overfladen.

Dyrene findes ofte i par eller i små familiegrupper under den samme sten. To voksne under samme sten er altid en han og en hun, og to dyr af samme køn findes aldrig sammen. Ungerne fødes i slutningen af sommeren eller i det tidlige efterår og holder sig derefter tæt ved en voksen, oftest hunnen. Om sommeren, når jorden tørrer ud og bliver varm, går dyrene dybt ned i jorden og er næsten inaktive, indtil regnen kommer igen.

Kosten er insekter og andre små, jordlevende hvirvelløse dyr. Insektlarver og snegle er foretrukne, mens myrer og bænkebidere næsten springes over, selv om de er talrige. I tørre år falder byttedyrenes antal og mangfoldighed, og dyrenes kondition bliver dårligere.

Pasning

TERRARIET

Der findes kun lidt viden om pasningen af *Trogonophis wiegmanni*. Arten lever hele livet under jorden og ses næsten aldrig, så anbefalingerne bygger på levestedet og på korttidshold af arten og af *Blanus cinereus* til forskning. Tallene i boksen er til dels skøn, og det står i teksten.

Et par eller en lille familiegruppe kan holdes i et terrarie på mindst 40 × 30 × 30 cm (længde × bredde × højde). Det vigtigste er bunden: dyrene ligger nedgravet næsten hele tiden, så bunden bestemmer, hvordan de har det. Lav en løs bund af kokosfibre, gerne blandet med sand og gødningsfri jord og med et lag løv ovenpå. 5 cm løse kokosfibre er nok til, at dyrene kan ligge nedgravet, men 10-15 cm giver dem mulighed for at vælge både varme og fugt.

Læg en flad flise eller sten på omkring 20 × 20 cm oven på bunden. Den svarer til den sten, dyrene ligger under i naturen, og her varmer de sig og finder føde. Brug kun ren jord uden gødning og sprøjtemidler, for rester af ukrudtsmidler og gødning kan skade jordlevende dyr. Terrariet skal have et tæt låg. Der er ikke brug for planter, grene eller skjul ud over flisen. Fjern synligt ekskrementer og rester af foder, og udskift bunden, hvis den bliver sur eller får skimmel.

TEMPERATUR

Dyrene varmer sig ved at ligge nedgravet i opvarmet jord og ikke i lysets varme. Varm bunden nedefra med et varmekabel eller en varmemåtte under den ene ende af terrariet, styret af en termostat, så bunden i den varme ende er 24-25 °C og resten omkring 20-22 °C. Den kropstemperatur, dyrene selv vælger, er omkring 22 °C, og rummet skal holde omkring 24 °C. Sørg for, at bunden aldrig bliver varmere end 25-26 °C. Mål bundens temperatur med en føler i jorden og ikke luftens.

En varmelampe ovenfra tørrer bunden ud og bruges ikke. Natten kan være lidt køligere, omkring 15-20 °C; det er et skøn. Overophedning er farligere end kulde: i naturen trækker dyrene sig dybere ned, når jorden bliver varm og tør. Om en kølig vinterperiode er nødvendig, er ikke dokumenteret.

Læs mere: Varme og temperatur

LUFTFUGTIGHED OG VAND

Det er bundens fugt, der tæller, ikke luftens. Bunden skal være let fugtig hele vejen ned: den skal kunne holde en form, når den presses i hånden, men ikke dryppe. Sprøjt bunden med vand hver dag. Det holder jorden fugtig og giver dyrene drikkevand, som de optager fra jorden. Lav en gradient, så den ene ende er lidt fugtigere end den anden, og dyrene selv kan vælge. En vandskål er ikke nødvendig.

En bund, der tørrer helt ud, giver dårlig kondition og stress. En bund, der altid er våd, giver skimmel og hudproblemer. Luftfugtigheden i terrariet er ikke dokumenteret; 50-70 % er et skøn.

Læs mere: Luftfugtighed, sprøjtning og ventilation

LYS OG UVB

Dyrene ligger nedgravet og ses ikke i lyset. UVB er ikke nødvendigt. Terrariet skal stå i et rum med naturlig døgnrytme, enten med dagslys fra et vindue (ikke i direkte sol, hvor det hurtigt bliver for varmt) eller med belysning på et tænd-sluk-ur på 10-14 timer om dagen efter årstiden. Dyrenes egen døgnrytme er ikke dokumenteret.

Læs mere: Lys og UVB

FODER

Trogonophis wiegmanni er en kødæder, der spiser insekter og andre små, jordlevende hvirvelløse dyr. I naturen er insektlarver og snegle de foretrukne byttedyr, mens myrer og bænkebidere næsten ignoreres.

Melormelarver og -pupper, små snegle og nydræbte fårekyllinger, støvet med et multivitaminpulver, er velegnet foder. Læg føde under flisen tre gange om ugen; den bliver spist inden for få timer. Fjern urørt føde efter et døgn, så den ikke skimler. Fodringsmængden er ikke dokumenteret; mængden tilpasses efter, om dyrene holder deres vægt.

Læs mere: Foderdyr: hold og avl

ADFÆRD OG HÅNDTERING

Trogonophis wiegmanni ses sjældent. Dyrene ligger nedgravet og kommer kun frem under flisen. Det er normalt. Grav ikke efter dyrene for at tjekke dem, for forstyrrelse og stress gør dem mindre aktive. Løft flisen forsigtigt for at se, om føde er spist, og at dyrene er til stede. Arten er ikke et dyr til håndtering.

I naturen findes dyrene i par og familiegrupper, og dyr af samme køn findes aldrig sammen. Hold dem derfor enkeltvis, som et han-hun-par eller som en familiegruppe med et par og deres unger, og sæt aldrig to voksne af samme køn sammen. Dyrene genkender deres partner, sig selv og ungerne på duften. Om sommeren er dyrene mindre aktive, også i terrariet, og de trækker sig ned i bunden.

Avl

KØNSMODENHED OG KØNSBESTEMMELSE

Arten bliver kønsmoden omkring 2½-årsalderen. Kønnene har samme størrelse og kan ikke skelnes udefra. Kønnet bestemmes sikkert ved at presse hemipenis frem ved kloakken, hvilket kræver erfaring og bør gøres af en dyrlæge med erfaring i krybdyr.

PARRING

Parringen sker om foråret, og ungerne fødes først sidst på sommeren, så hunnen bærer dem hele sommeren. Parringen i fangenskab er ikke beskrevet. Et han-hun-par kan holdes sammen hele året, som i naturen, hvor dyrene findes sammen under den samme sten. Hold aldrig to hanner sammen, og se efter sår efter parringen.

ÆGLÆGNING OG KULD

Arten føder levende unger sidst på sommeren eller i det tidlige efterår, efter den tørre sommer. Et kuld er på 2-5 unger. Ungerne er meget store, omkring halvt så lange som moren fra snude til kloak, og hele kuldet kan veje lige så meget som hunnen. En drægtig hun skal have en dyb, let fugtig bund, varme nedefra, rigeligt føde og ro. Grav ikke efter hende.

INKUBATION

Der er ingen æg at udruge. Drægtigheden strækker sig fra parringen om foråret til fødslen sidst på sommeren. Længden er ikke målt, og 120-150 dage er et skøn ud fra årstiderne.

OPDRÆT AF UNGER

Opdræt i fangenskab er ikke beskrevet. Nyfødte unger måler omkring 7 cm fra snude til kloak. I naturen holder de sig tæt ved en voksen, oftest moren, og ungerne kan blive i familiegruppen. De skal have samme bund, fugt og varme som de voksne og små byttedyr som små melorme, små snegle og små fårekyllinger.

Sundhed og typiske fejl

Der findes næsten ingen viden om sygdomme hos arten i fangenskab. De problemer, der kan forventes, skyldes næsten altid opsætningen:

- Udtørring og stress i en bund, der er for tør, eller for varm.
- Skimmel og hudproblemer i en bund, der altid er våd.
- Skader fra jord med rester af gødning eller sprøjtemidler.
- Manglende føde: dyrene tager ikke på, hvis de ikke finder føde under flisen.

Dyrene er svære at observere. Hold øje med, om føden bliver spist, og om dyrene kommer frem under flisen. Et dyr, der ligger på overfladen i længere tid, er sygt eller utilpas. Opsøg en dyrlæge med erfaring i krybdyr.

Spørg altid dine kloge bekendte

Vejledningen er et godt sted at begynde, men den kan ikke erstatte erfaring. Dyr er forskellige, og meget af det vigtigste lærer man af dem, der har holdt arten i årevis. Tal med en avler, en erfaren holder eller en dyrlæge med forstand på krybdyr og padder, før du anskaffer dyret - og igen, hvis noget ser forkert ud.